

08A Romantismus ve světové literatuře

Období mezi revolucemi (1789 Francie, 1848 celá Evropa). Romantismus (z fr. romantique = neskutečný, jako v románu...) je nejen univerzální umělecký směr, ale i životní postoj. Vznikl v Anglii.

Znaky:

- důraz na **city** a **fantazii** (X osvícenský a klasicistní důraz na rozum)
- **subjektivismus** a **individualismus** (revolta, tvůrčí svoboda, nezávislost, únik do vlastního nitra, osamění...)
- **hlavní hrdina** často **totožný s autorem**; výjimečné postavy, neschopné se přizpůsobit - vyvrženci, vrazi, loupežníci, cikáni...)
- časté **téma – nešťastná láska**, neúspěšné **buřičství**, **světabol**
- inspiračním zdrojem byla **gotika**, **lidová slovesnost**, **příroda**, **historie**, **mystika**
- **tragičnost**, **záhady**

Žánry:

obliba poezie (zvl. lyrickoepické básně, balady, veršované romány...)
v próze historické povídky a romány
byronská povídka, poéma

Do **české literatury** romantismus proniká **od 30. let 19. st.** (tedy pozdě - výchova k vlastenectví, učenecký ráz literatury, zahleděnost do minulosti u nás brzdil rozvoj romantismu)

Autoři světové literatury:

George Gordon **Byron** - *Childe Haroldova pouť* (autobiografický moderní epos)
Percy Bysshe **Shelley** - *Odpoutaný Prométheus* (lyrické básnické drama, obměna ant. báje)
Walter **Scott** - zakladatel historického románu; *Ivanhoe*, *Waverly*, *Kenilworth*...

Victor **Hugo** - *Chrám Matky boží v Paříži*; *Ubožáci*; básnický cyklus *Legenda věků*
Stendhal - *Červený a černý*; *Kartouza parmská*; *Lucien Leuwen*
Alfred de Musset - *Zpověď dítěte svého věku*

Novalis - poezie tzv. modrého květu; *Hymny noci*
Heinrich **Heine** - *Kniha písní* (báseň Lorelei)
bří Jacob a Wilhelm **Grimmové** - *pohádky* Vlk a sedm kůzlátek; Jeník a Mařenka; Bílý had (= Zlatovláska); Červená Karkulka; Král Drozdívous (= Pyšná princezna); Sněhurka...

Alexandr Sergejevič **Puškin** - lyrickoepické skladby *Kavkazský zajatec*; *Bachčisarajská fontána*; *Cikáni*; román ve verších *Evžen Oněgin*; historická novela *Kapitánská dcerka*
Michail Jurjevič **Lermontov** - poéma *Démon*; filozofický román *Hrdina naší doby*

Adam **Mickiewicz** - *Konrád Wallenrod*; epos *Pan Tadeáš*
Julius **Słowacki** – *Balladyna*

Sándor Petőfi

Edgar Allan **Poe** - zakladatel detektivní novely a hororu; *Jáma a kyvadlo*; *Zánik domu Usherů*; báseň *Havran*

08B Věty podle postoje mluvčího k vyjadřované skutečnosti (věty z hlediska komunikačních funkcí)

Mluvčí vyslovuje věty vždy s nějakým záměrem (úmyslem). Podle toho se věty dělí na oznamovací, tázací, rozkazovací a přací.

Věty oznamovací vyjadřují oznámení, tvrzení, informaci. V písmu označeny *tečkou*. Sloveso je ve *způsobu oznamovacím* nebo *podmiňovacím*, intonace *klesavá*.

Mám velkou radost.

Věty tázací v písmu označeny *otazníkem*. Sloveso ve *způsobu oznamovacím* nebo *podmiňovacím*, intonace *stoupavá* nebo *stoupavě klesavá*.

- ✧ **zjišťovací otázky:** ptáme se jimi na platnost přísudku; můžeme odpovědět ano-ne.

Šel bys ven? Budeš odpoledne doma?

Mohou být formulovány jak kladně, tak záporně:

Mám//nemám se mu omluvit?

- ✧ **doplňovací otázky:** mají vždy tázací zájmeno nebo tázací příslovce, v odpovědích doplňujeme místo zájmena a příslovce konkrétní výrazy:

Kdo přijel? – Petr přijel. Kdy přijel? – V neděli.

- ✧ **vylučovací otázky:** ptají se na více možností, odpovídáme částí otázky.

Půjdeš do kina, nebo zůstaneš doma?

- ✧ **rozvažovací otázky:** mluvčí je klade jakoby sám sobě a dává jimi najevo svoji nejistotu, váhání. Často obsahují způsobové sloveso.

Mám//nemám pozvat také Vaška? = Pozvat také Vaška?

S kým se tak poradit?

- ✧ **nepravé otázky podivové:** překvapení nad něčím, co jsme neočekávali.

Vy jste ještě doma?

nepravé otázky řečnické: vyjadřují námitku nebo zdůvodnění, jsou nahraditelné oznamovacími větami s částicemi *přece, vždyť*.

A nepracoval vždy spolehlivě? // Vždyť pracoval vždy spolehlivě.

Pravými otázkami se mluvčí ptá na něco, co neví.

Věty rozkazovací vyjadřují výzvu mluvčího, aby adresát něco udělal nebo neudělal. Sloveso je v *rozkazovacím způsobu* (může být kladný nebo záporný), infinitivu, popř. v *oznamovacím zp.* V písmu můžeme psát *vykřičník* nebo *tečku*. Intonace *klesavá* nebo *stoupavě klesavá*.

Napiš to čitelně. To okno nezavírej. Bud' statečný. Nebud' líný.

Tužku! = Podej mi tužku! A teď doprava! Ať přijde!

Výzvy mohou být buď silné, závazné (rozkaz, příkaz, povel), nebo mírné (prosba, vybídnutí, návrh, rada, doporučení).

Věty přací vyjadřují touhu mluvčího, aby se něco splnilo, nebo naopak nesplnilo. V písmu na konci *vykřičník*. Sloveso v *podmiňovacím* nebo *oznamovacím způsobu*. Intonace *klesavá*. Bývají uvozeny částicí *ať, necht', kéž*.

Kéž by se nám to podařilo! Kéž se nám to podaří! Jen nepropadnout u maturity!

Je třeba rozlišovat mezi uvedenými formami věty a skutečnou funkcí (úmyslem), s jakou jich mluvčí v konkrétní situaci užívá.

Ticho léčí! = formou oznamovací věta, funkcí příkaz!